

**PROCEDURY POSTĘPOWANIA
W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA
ZAGROŻEŃ OBOWIĄZUJĄCE
W ZESPOLE SZKÓŁ
ROLNICZO-BUDOWLANÝCH
W LESZNIE**

Spis treści:

1. **PROCEDURA ZEWNĘTRZNA** - Procedury postępowania nauczycieli w sytuacjach zagrożenia młodzieży demoralizacją na podstawie programu zapobiegania niedostosowaniu społecznemu i przestępczości wśród młodzieży.

1.1. Procedura postępowania w przypadku uzyskania informacji, że uczeń, który, nie ukończył 18 lat, używa alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, uprawia nierząd, bądź przejawia inne zachowania świadczące o demoralizacji.

1.2. Procedura postępowania w przypadku, gdy nauczyciel podejrzewa, że na terenie szkoły znajduje się uczeń będący pod wpływem alkoholu lub narkotyków.

1.3. Procedura postępowania w przypadku, gdy nauczyciel znajduje na terenie szkoły substancję przypominającą wyglądem narkotyk lub niebezpieczne narzędzie.

1.4. Procedura postępowania w przypadku, gdy nauczyciel podejrzewa, że uczeń posiada przy sobie substancję przypominającą narkotyk.

1.5. Procedura postępowania w przypadku uzyskania informacji o popełnieniu na terenie szkoły czynu karalnego ściganego z urzędu.

1.6. Procedura postępowania nauczyciela wobec ucznia, który stał się ofiarą czynu karalnego.

2. PROCEDURY WEWNĘTRZNE:

3.1. Procedura postępowania w przypadku stwierdzenia naruszenia godności nauczyciela lub innego pracownika szkoły przez ucznia lub inne osoby.

3.2. Procedura postępowania wobec ucznia, którego zachowanie uniemożliwia prowadzenie lekcji oraz powiadamiania o zakłóceniu toku lekcji.

3.3. Procedura postępowania nauczyciela z uczniem sprawiającym trudności wychowawcze.

3.4. Procedura postępowania nauczyciela w przypadku agresywnego zachowania ucznia.

- 3.5. Procedura postępowania w przypadku agresywnego zachowania pracownika szkoły wobec ucznia.
- 3.6 Procedura postępowania w przypadku samowolnego opuszczenia szkoły przez ucznia.
- 3.7. Procedura postępowania w przypadku dłuższej nieobecności nieusprawiedliwionej ucznia niepełnoletniego.
- 3.8. Procedura postępowania w przypadku zaistnienia wypadku ucznia w czasie zajęć edukacyjnych.
- 3.9. Procedura postępowania nauczyciela (i innych pracowników szkoły) w przypadku stwierdzenia dewastacji mienia społecznego (szkolnego).
- 3.10. Procedura postępowania na wypadek wystąpienia kradzieży lub wymuszenia pieniędzy lub przedmiotów wartościowych.
- 3.11. Procedura reagowania w przypadku dostępu do treści szkodliwych, niepożądanych, nielegalnych.
- 3.12. Procedura korzystania z telefonów komórkowych i sprzętu elektronicznego w szkole.
- 3.13 Procedura postępowania w przypadku stwierdzenia, że uczeń palił papierosy na terenie szkoły.
- 3.14. Procedura przekazywania- obiegu opinii/orzeczeń wydanych przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne i inne podmioty.
- 3.15. Procedura opracowywania opinii szkolnej ucznia.
- 3.16. Procedura dotycząca działań dokumentujących pracę z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych.
- 3.17. Procedura postępowania nauczycieli w sytuacji ujawnienia w szkole zjawiska cyberprzemocy.
- 3.18. Procedura dotycząca uczniów, których rodzice wyjeżdżają poza granice kraju.

- 3.19. Procedura postępowania w przypadku przyścia do szkoły ucznia z urazami wskazującymi na przemoc fizyczną w domu.
- 3.20. Procedura postępowania w sprawie uruchomienia procedury „Niebieskiej Karty”.
- 3.21. Postępowanie w przypadku próby samobójczej lub myśli samobójczych ucznia.
- 3.22. Procedura postępowania na wypadek wystąpienia przypadków rozpowszechniania pornografii w szkole przez ucznia.
- 3.23. Procedura udzielania pomocy przedmedycznej i lekarskiej.
- 3.24. Procedura postępowania w przypadku wystąpienia ataku padaczki u ucznia.
- 3.25. Procedura udzielania pomocy uczennicy będącej w ciąży.
- 3.26. Procedura postępowania w przypadku uzyskania informacji, o przejawianiu przez uczniów zachowań niepożądanych i stwarzających zagrożenie dla innych.
- 3.27. Procedura postępowania z uczniem przewlekłe chorym.

1.PROCEDURA ZEWNĘTRZNA

Procedury postępowania nauczycieli w sytuacjach zagrożenia dzieci i młodzieży demoralizacją na podstawie programu zapobiegania niedostosowaniu społecznemu i przestępczości wśród młodzieży.

Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady postępowania policji z nieletnimi sprawcami czynów karalnych jest ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich. Policja zgodnie z art. 37 ustawy, w wypadkach nie cierpiących zwłoki zbiera i utrwała dowody czynów karalnych, w razie potrzeby dokonuje ujęcia nieletniego, a także wykonuje czynności zlecone przez sędziego rodzinnego.

Dokumentem wewnętrznym uściślającym te zasady jest Zarządzenie nr 590 Komendanta Głównego Policji z dnia 24 października 2003 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich.

Do podejmowania działań interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych w szkole zobowiązuje Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem. W myśl tego dokumentu szkoły i placówki podejmują działania interwencyjne polegające na powiadomieniu rodziców i policji w sytuacjach kryzysowych, w szczególności, gdy dzieci i młodzież używają, posiadają lub rozprowadzają środki odurzające.

W rozporządzeniu §10 zobowiązuje szkoły i placówki do opracowania, strategii działań wychowawczych i zapobiegawczych oraz interwencyjnych, wobec dzieci i młodzieży zagrożonej uzależnieniem.

1.1. Procedura postępowania w przypadku uzyskania informacji, że uczeń, który, nie ukończył 18 lat, używa alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, uprawia nierząd, bądź przejawia inne zachowania świadczące o demoralizacji.

1. Nauczyciel przekazuje informację do pedagoga lub dyrektora szkoły.
2. Pedagog wzywa do szkoły rodziców (prawnych opiekunów) ucznia i przekazuje im uzyskaną informację. Przeprowadza rozmowę z rodzicami oraz uczniem, w ich obecności. W przypadku potwierdzenia informacji, zobowiązuje ucznia do zaniechania negatywnego postępowania, rodziców zaś bezwzględnie do szczególnego nadzoru nad dzieckiem. W toku interwencji profilaktycznej może zaproponować rodzicom skierowanie dziecka do specjalistycznej placówki i udział w programie terapeutycznym.
4. Jeżeli rodzice odmawiają współpracy lub nie stawiają się do szkoły a nadal z wiarygodnych źródeł napływają informacje o przejawach demoralizacji ich dziecka, szkoła pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji Sąd Rodzinny lub Policję (specjalistę ds. nieletnich).
5. Podobnie szkoła powiadamia Sąd lub Policję jeżeli wykorzysta wszystkie dostępne jej środki oddziaływań wychowawczych, (rozmowa z rodzicami, ostrzeżenie ucznia, spotkanie z pedagogiem, psychologiem) a ich zastosowanie nie przynosi

oczekiwanych rezultatów. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji tych instytucji.

6. W przypadku uzyskania informacji o popełnieniu przez ucznia, który ukończył 17 lat, przestępstwa ściganego z urzędu lub jego udziału działalności grup przestępczych, zgodnie z art.304&2 kodeksu postępowania karnego, szkoła jako instytucja jest obowiązana niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub policję.

1.2. Procedura postępowania w przypadku, gdy nauczyciel podejrzewa, że na terenie szkoły znajduje się uczeń będący pod wpływem alkoholu lub narkotyków.

1. Nauczyciel zgłasza zdarzenie do dyrekcji szkoły.
2. Przygotowuje informację o przebiegu zdarzenia (przesyła ją poprzez dzienniki elektroniczny do dyrekcji szkoły, wychowawcy klasy, pedagoga szkolnego)
3. Dalsze działania - przedstawiciel dyrekcji:
  - ✓ informuje rodziców/ prawnych opiekunów
  - ✓ powiadamia odpowiednie służby (pogotowie ratunkowe, policję*)

*Policję oraz pogotowie należy wezwać w każdym przypadku, kiedy zachowanie ucznia wskazuje, że jest on pod wpływem narkotyków oraz przy zagrożeniu zdrowia/życia swojego lub innych.

Nauczyciel nie ma prawa przeszukać ucznia!

Do czasu przyjazdu Policji uczeń powinien pozostać pod opieką osoby dorosłej - wychowawcy pedagoga, innego nauczyciela lub pracownika szkoły!

Wychowawca klasy / Pedagog

Wychowawca umieszcza w Teczce wychowawcy notatkę ze zdarzenia, jest odpowiedzialny za wezwanie rodziców ucznia do szkoły celem omówienia zdarzenia oraz konsekwencji z niego wynikających. Spotkaniu przewodniczy przedstawiciel dyrekcji.

Pedagog szkolny przekazuje Rodzicom informacje o możliwości skorzystania ze specjalistycznej pomocy pedagogiczno-psychologicznej dotyczącej uzależnień.

1.3 Procedura postępowania w przypadku, gdy nauczyciel znajduje na terenie szkoły substancję przypominającą wyglądem narkotyk lub niebezpieczne narzędzie.

Nauczyciel nie ma prawa samodzielnie wykonać czynności przeszukiwania odzieży ani torby ucznia – jest to czynność zastrzeżona wyłącznie dla policji.

1. Nauczyciel ma prawo żądać, aby uczeń:

- pokazał mu tę substancję lub niebezpieczne narzędzie;
- przekazał mu tę substancję lub niebezpieczne narzędzie.

2. Nauczyciel o zaistniałej sytuacji powiadamia przedstawiciela dyrekcji szkoły/kierownika Pracowni Ćwiczeń Praktycznych w Grzybowie oraz wychowawcę, który zobowiązany jest wezwać rodziców ucznia do natychmiastowego przybycia do szkoły.

3. W przypadku, gdy uczeń odmawia przekazania nauczycielowi substancji lub niebezpiecznego narzędzia przedstawiciel dyrekcji szkoły/kierownik Pracowni Ćwiczeń Praktycznych w Grzybowie wzywa policję.

4. Jeśli uczeń wyda substancję lub niebezpieczne narzędzie dobrowolnie zostaje ono zdeponowane w sekretariacie szkoły/biurze Pracowni Ćwiczeń Praktycznych w Grzybowie celem przekazania policji.

5. Całe zdarzenie nauczyciel dokumentuje – sporządzając notatkę z całego zajścia.

1.4. Procedura postępowania w przypadku znalezienia na terenie szkoły substancji przypominającej wyglądem narkotyki.

1. Z zachowaniem środków ostrożności nauczyciel zabezpiecza substancję przed dostępem do niej osób niepowołanych oraz ewentualnym jej zniszczeniem.
2. Próbuje ustalić, do kogo należy znaleziona substancja.
3. Powiadamia o zaistniałym zdarzeniu dyrektora szkoły i wzywa policję.
4. Całe zdarzenie nauczyciel dokumentuje – sporządzając notatkę z całego zajścia.
5. Po przyjeździe policji przekazuje znalezioną substancję i informuje o szczegółach dotyczących zdarzenia.

1.5. Procedura postępowania w przypadku uzyskania informacji o popełnieniu na terenie szkoły czynu karalnego ściganego z urzędu.

1. Nauczyciel sprawdza, w dostępny sposób, wiarygodność informacji, zabezpiecza miejsce popełnienia czynu, nie dopuszcza w to miejsce uczniów, osób postronnych, ewentualnie ustala świadków zdarzenia.
2. W rozmowie z pokrzywdzonym, o ile to możliwe, ustala liczbę sprawców i ich dane personalne.
3. Nauczyciel zawiadamia przedstawiciela dyrekcji, który powiadamia policję. Odnotowuje się godzinę zgłoszenia.
4. Wychowawcy uczniów biorących udział w zdarzeniu zobowiązani są do poinformowania rodziców/prawnych opiekunów tychże uczniów o zajściu.
5. Zgłaszający wykonuje ewentualne czynności zalecone przez przyjmującego zgłoszenie policjanta.
6. Nie należy nagłaśniać zdarzenia dla dobra śledztwa policji.

1.6. Procedura postępowania nauczyciela wobec ucznia, który stał się ofiarą czynu karalnego.

1. Udzielenie pierwszej pomocy przedmedycznej i wezwanie pogotowia ratunkowego w przypadku, kiedy ofiara doznała obrażeń.
2. Niezwłoczne powiadomienie przedstawiciela dyrekcji.
3. Powiadomienie rodziców ucznia.
4. Wezwanie Policji w przypadku, gdy sprawa jest poważna.
5. Po rozpoznaniu sprawy udzielenie uczniowi wsparcia i pomocy psychologicznej lub skierowanie do specjalisty.

2. PROCEDURY WEWNĘTRZNE:

- 3.1. Procedura postępowania w przypadku stwierdzenia naruszenia godności nauczyciela lub innego pracownika szkoły przez ucznia lub inne osoby.
- 3.2. Procedura postępowania wobec ucznia, którego zachowanie uniemożliwia prowadzenie lekcji oraz powiadamiania o zakłóceniu toku lekcji.
- 3.3. Procedura postępowania nauczyciela z uczniem sprawiającym trudności wychowawcze.
- 3.4. Procedura postępowania nauczyciela w przypadku agresywnego zachowania ucznia.
- 3.5. Procedura postępowania w przypadku agresywnego zachowania pracownika szkoły wobec ucznia.
- 3.6. Procedura postępowania w przypadku samowolnego opuszczenia szkoły przez ucznia.
- 3.7. Procedura postępowania w przypadku dłuższej nieobecności nieusprawiedliwionej ucznia niepełnoletniego.
- 3.8. Procedura postępowania w przypadku zaistnienia wypadku ucznia w czasie zajęć edukacyjnych.
- 3.9. Procedura postępowania nauczyciela (i innych pracowników szkoły) w przypadku stwierdzenia dewastacji mienia społecznego (szkolnego).
- 3.10. Procedura postępowania na wypadek wystąpienia kradzieży lub wymuszenia

pieniędzy lub przedmiotów wartościowych.

3.11. Procedura reagowania w przypadku dostępu do treści szkodliwych, niepożądanych, nielegalnych.

3.12. Procedura korzystania z telefonów komórkowych i sprzętu elektronicznego w szkole.

3.13. Procedura postępowania w przypadku stwierdzenia, że uczeń palił papierosy na terenie szkoły.

3.14. Procedura przekazywania- obiegu opinii/orzeczeń wydanych przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne i inne podmioty.

3.15. Procedura opracowywania opinii szkolnej ucznia.

3.16. Procedura dotycząca działań dokumentujących pracę z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

3.17. Procedura postępowania nauczycieli w sytuacji ujawnienia w szkole zjawiska cyberprzemocy.

3.18. Procedura dotycząca uczniów, których rodzice wyjeżdżają poza granice kraju.

3.19. Procedura postępowania w przypadku przyścia do szkoły ucznia z urazami wskazującymi na przemoc fizyczną w domu.

3.20. Procedura postępowania w sprawie uruchomienia procedury „Niebieskiej Karty”.

3.21. Postępowanie w przypadku próby samobójczej lub myśli samobójczych ucznia.

3.22. Procedura postępowania na wypadek wystąpienia przypadków rozpowszechniania pornografii w szkole przez ucznia.

3.23. Procedura udzielania pomocy przedmedycznej i lekarskiej.

3.24. Procedura postępowania w przypadku wystąpienia ataku padaczki u ucznia.

3.25. Procedura udzielania pomocy uczennicy będącej w ciąży.

3.26. Procedura postępowania w przypadku uzyskania informacji, o przejawianiu przez uczniów zachowań niepożądanych i stwarzających zagrożenie dla innych.

3.27. Procedura postępowania z uczniem przewlekle chorym.

3.1. Procedura postępowania w przypadku stwierdzenia naruszenia godności nauczyciela lub innego pracownika szkoły przez ucznia lub inne osoby.

Za naruszenie godności osobistej nauczyciela/pracownika szkoły uznajemy:

- a) lekceważące i obraźliwe zachowanie wobec ww. wyrażone w słowach lub gestach;
- b) prowokacje pod adresem ww. wyrażone w słowach lub gestach;
- c) nagrywanie/fotografowanie ww. bez ich wiedzy i zgody;
- d) naruszenie ich prywatności i własności prywatnej;
- e) użycie wobec nich przemocy fizycznej i psychicznej;
- f) pomówienia i oszczerstwa wobec ww. pracowników
- g) naruszenie ich nietykalności osobistej

Procedura postępowania

1. W przypadku, gdy zachodzi uzasadnione podejrzenie, że uczeń naruszył godność nauczyciela/ pracownika niepedagogicznego szkoły należy zgłosić ten fakt do wychowawcy ucznia.
2. Wychowawca po rozpoznaniu sytuacji przekazuje informację do pedagoga i dyrekcji szkoły.

3.2. Procedura postępowania wobec ucznia, którego zachowanie uniemożliwia prowadzenie lekcji oraz powiadamiania o zakłóceniu toku lekcji.

1. Nauczyciel podejmuje działania, mające na celu podporządkowanie się ucznia regulaminowi szkolnemu.
2. W sytuacjach szczególnie trudnych, wyjątkowych, proszony jest o interwencję pedagog lub dyrektor.

3. Nauczyciel zgłasza po lekcji sprawę do wychowawcy klasy i sporządza notatkę służbową.
4. Po rozpatrzeniu sprawy wychowawca zasięga opinii pedagoga i w razie potrzeby wzywa rodziców/prawnych opiekunów w celu poinformowania o zachowaniu dziecka.
5. Wychowawca może zastosować kary przewidziane w Statucie Szkoły.
6. Jeżeli jest to zachowanie incydentalne, szkoła pozostaje w bezpośrednim kontakcie z rodzicami/prawnymi opiekunami, w celu informowania ich o zachowaniu dziecka. Jeżeli są to sytuacje nawracające, ustala się system pracy z uczniem i oddziaływań indywidualnych (pedagog, wychowawca, rodzice/prawni opiekunowie), w celu eliminacji zachowań niepożądanych. O uzgodnieniach informuje się dyrektora.

3.3. Procedura postępowania nauczyciela z uczniem sprawiającym trudności wychowawcze.

1. Nauczyciel wychowawca ma obowiązek przeprowadzenia rozpoznania sytuacji szkolnej i rodzinnej uczniów na początku roku szkolnego.
2. Nauczyciel podejmuje działania wychowawcze zmierzające do eliminacji trudności i rozwiązania problemów szkolnych ucznia.
3. Nauczyciel informuje rodzica o istniejących trudnościach i zapoznaje go ze swoim planem działań, jednocześnie zobowiązuje rodzica do rzetelnej współpracy.
4. W przypadku utrzymujących się trudności wychowawczych z uczniem nauczyciel inicjuje spotkanie z pedagogiem szkolnym celem uzyskania pomocy i wsparcia w przezwyciężaniu problemów wychowawczych.
5. Nauczyciel opracowuje plan działań naprawczych w celu przezwyciężenia trudności ucznia.
6. Pedagog szkolny we współpracy z wychowawcą klasy przeprowadza rozpoznanie problemów wychowawczych i emocjonalnych ucznia.

7. Wychowawca występuje do rodzica z prośbą o wystąpienie z wnioskiem do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w celu wydania opinii o uczniu, rzetelnie informując rodzica o znaczeniu opinii w dalszej edukacji ucznia.

3.4. Procedura postępowania nauczyciela w przypadku agresywnego zachowania ucznia.

1. Podjęcie przez nauczyciela próby wyciszenia zachowania agresywnego poprzez rozmowę z uczniem.
2. W przypadku, gdy rozmowa nie skutkuje, nauczyciel poprzez przewodniczącego klasy, dyżurnego ucznia lub innego nauczyciela zawiadamia pedagoga / dyrektora / innego nauczyciela o zaistniałej sytuacji.
3. W przypadku, gdy nie ma możliwości pomocy ze strony innego n-la, pracownik szkoły zawołany przez ucznia wzywa telefonicznie rodzica.
4. Zabranie ucznia z lekcji przez innego pracownika pedagogicznego lub pielęgniarkę. Zaprowadzenie do gabinetu pedagoga szkolnego. W przypadku braku takiej możliwości zapewnienie bezpieczeństwa pozostałym uczniom poprzez wyprowadzenie ich z klasy. Do momentu przybycia drugiej osoby nauczyciel jest obowiązany obserwować wszystkich podopiecznych.
5. W sytuacji koniecznej nauczyciel ma możliwość przytrzymania ucznia metodą holdingu z wyłączeniem osób z nadwrażliwością dotyku. Wtedy tworzy wokół bezpieczną przestrzeń.
6. Poinformowanie rodziców o zachowaniu ucznia i zabraniu go z lekcji.
7. W sytuacji bardzo agresywnego zachowania ucznia (grożenie, napaść fizyczna, pobudzenie fizyczne, niemożność uspokojenia przez nauczyciela), zawiadomienie rodziców ucznia i (lub) Pogotowia Ratunkowego.
8. Rozmowa z rodzicami ucznia przeprowadzona przez wychowawcę/ pedagoga w celu dobrania odpowiednich form pomocy dla dziecka. Spisanie kontraktu.

9. W przypadku kolejnych zachowań agresywnych ucznia i jednocześnie braku efektywnej współpracy z rodzicami Szkoła kieruje wniosek do Sądu Rodzinnego.

3.5. Procedura postępowania w przypadku agresywnego zachowania pracownika szkoły wobec ucznia.

1. Uczeń, rodzic bądź nauczyciel, który uzyskał informacje na ten temat, informuje o zdarzeniu dyrektora szkoły.
2. Dyrektor szkoły przeprowadza postępowanie wyjaśniające.
3. Po zakończeniu postępowania dyrektor powiadamia rodziców ucznia/ pełnoletniego ucznia o wyniku sprawy.

3.6. Procedura postępowania w przypadku samowolnego opuszczenia szkoły przez ucznia.

1. W przypadku samowolnego opuszczenia zajęć przez ucznia nauczyciel, na którego zajęciach miało to miejsce, odnotowuje w dzienniku nieobecność ucznia na lekcji oraz niezwłocznie powiadamia rodziców lub opiekunów oraz pedagoga szkolnego.
2. W przypadku braku kontaktu z rodzicami (opiekunami) wychowawca powiadamia Policję.

3.7. Procedura postępowania w przypadku dłuższej nieobecności nieusprawiedliwionej ucznia niepełnoletniego.

1. W przypadku absencji powyżej 50% w okresie jednego miesiąca pedagog szkolny przygotowuje pismo do rodziców o nierealizowaniu przez ucznia obowiązku nauki. Informując jednocześnie, że w przypadku braku realizacji obowiązku nauki sprawa zostanie skierowana na drogę postępowania egzekucyjnego.
2. Przebieg postępowania egzekucyjnego:
  - a) skierowanie wniosku do Sądu Rodzinnego i Nieletnich o wgląd w sytuację rodzinną małoletniego i podjęcie stosownych działań (wniosek przygotowuje pedagog szkolny, podpisuje dyrektor szkoły)

- b) skierowanie pisma do wydziału edukacji o braku realizację obowiązku nauki przez ucznia (pismo przygotowuje pedagog szkolny, podpisuje dyrektor szkoły)

3.8. Procedura postępowania w przypadku zaistnienia wypadku ucznia w szkole.

1. Nauczyciel, który powziął wiadomość o wypadku ucznia niezwłocznie zapewnia poszkodowanemu opiekę, w szczególności sprowadzając fachową pomoc medyczną i w miarę możliwości udzielając poszkodowanemu pierwszej pomocy.
2. Nauczyciel nie dopuszcza do zajęć lub je przerywa, wyprowadzając uczniów z miejsca zagrożenia, jeżeli miejsce, w którym są lub będą prowadzone zajęcia, może stwarzać zagrożenie dla bezpieczeństwa uczniów.
3. Nauczyciel powiadamia o zaistniałym fakcie przedstawiciela dyrekcji.
4. O każdym wypadku przedstawiciel dyrekcji/wychowawca, powiadamia rodziców/opiekunów prawnych poszkodowanego ucznia.
5. Przy lekkich przypadkach (brak wyraźnych obrażeń - np. widoczne tylko lekkie zaczerwienienie, zadrapanie, lekkie skaleczenie), po udzieleniu pierwszej pomocy poszkodowanemu uczniowi, nauczyciel lub dyrektor powiadamiając rodzica o zdarzeniu ustala z nim: potrzebę wezwania pogotowia, potrzebę wcześniejszego przyścia rodzica, godzin odbioru dziecka ze szkoły w dniu zdarzenia.
6. W przypadku odebrania ucznia ze szkoły przez rodzica lub opiekuna prawnego – fakt ten dokumentuje się w dzienniku oddziału – kontakty z rodzicami.
7. W każdym trudniejszym przypadku (widoczne obrażenia, urazy, niepokojące objawy) nauczyciel lub przedstawiciel dyrekcji szkoły wzywa pogotowie ratunkowe.
8. O każdym wypadku zawiadamia się szkolnego inspektora bhp.
9. O wypadku śmiertelnym, ciężkim i zbiorowym dyrektor szkoły zawiadamia niezwłocznie policję, prokuratora, organ prowadzący i kuratora oświaty.
10. O wypadku, do którego doszło w wyniku zatrucia, dyrektor szkoły zawiadamia niezwłocznie państwowego inspektora sanitarnego.
11. Przedstawiciel dyrekcji zabezpiecza miejsce wypadku w sposób wykluczający

dopuszczenie osób niepowołanych.

12. W przypadku wypadków z ciężkim uszczerbkiem na zdrowiu Dyrektor szkoły powołuje zespół powypadkowy, który przeprowadza postępowanie powypadkowe i sporządza dokumentację, w tym protokół powypadkowy.

3.9. Procedura postępowania nauczyciela (i innych pracowników szkoły) w przypadku stwierdzenia dewastacji mienia szkolnego lub cudzej własności.

1. Świadek zdarzenia powiadamia wychowawcę klasy.
2. Wychowawca klasy przekazuje informację do pedagoga szkolnego i dyrekcji.
3. Sprawca dewastacji podlega karze przewidzianej w Statucie szkoły.
4. W przypadku szkody znacznej wartości, sprawa jest zgłaszana na policję.
5. Sprawca zobowiązany jest do pokrycia wyrządzone szkody.

3.10. Procedura postępowania na wypadek wystąpienia kradzieży lub wymuszenia pieniędzy lub przedmiotów wartościowych.

Celem procedury jest określenie sposobu postępowania na wypadek stwierdzenia w szkole w przypadku kradzieży lub wymuszenia pieniędzy lub przedmiotów wartościowych, dokonanego przez ucznia.

1. Za uruchomienie i anulowanie procedury oraz kierowanie koniecznymi działaniami odpowiadają kolejno: dyrektor placówki, w przypadku jego nieobecności wicedyrektor, a w przypadku jego nieobecności pedagog szkolny.
2. Działania mające na celu powstrzymanie i niwelowanie tego zjawiska winny zostać podjęte bezzwłocznie.
3. Osoba, która wykryła kradzież, winna bezzwłocznie powiadomić dyrektora szkoły.
4. Należy przekazać sprawcę czynu (o ile jest znany i przebywa na terenie szkoły) pod opiekę pedagoga szkolnego lub dyrektora szkoły.
5. Należy zabezpieczyć dowody przestępstwa tj. przedmiotów pochodzących z kradzieży lub wymuszenia i przekazanie ich Policji.

6. Należy zażądać, aby uczeń przekazał skradzioną rzecz, pokazał zawartość torby szkolnej oraz kieszeni we własnej odzieży oraz przekazał inne przedmioty budzących podejrzenie co do ich związku z poszukiwaną rzeczą - w obecności innej osoby, np. wychowawcy klasy, pedagoga szkolnego, dyrektora lub innego pracownika szkoły (należy pamiętać, że pracownik szkoły nie ma prawa samodzielnie wykonać czynności przeszukania odzieży ani teczki ucznia. Może to zrobić tylko Policja).
7. We współpracy z pedagogiem szkolnym należy ustalić okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia.
8. Dyrektor szkoły winien wezwać rodziców (opiekunów prawnych) sprawcy i przeprowadzić rozmowy z uczniem w ich obecności.
9. Należy powiadomić Policję, sprawca winien dokonać zadośćuczynienia poszkodowanemu w kradzieży

3.11. Procedura reagowania w przypadku dostępu do treści szkodliwych, niepożądanych, nielegalnych.

Zagrożenie łatwym dostępem do treści szkodliwych, niedozwolonych, nielegalnych i niebezpiecznych dla zdrowia to między innymi dostęp do pornografii, treści obrazujące przemoc i promujące działania szkodliwe dla zdrowia i życia dzieci, popularyzujące ideologię faszystowską i działalność niezgodną z prawem, nawoływanie do samookaleczeń i samobójstw, korzystania z narkotyków; niebezpieczeństwo werbunku dzieci i młodzieży do organizacji nielegalnych i terrorystycznych. Reakcja szkoły w przypadku pozyskania wiedzy o wystąpieniu zagrożenia będzie zależna od tego, czy:

(1) treści te można bezpośrednio powiązać z uczniami danej szkoły,

czy też (2) treści nielegalne lub szkodliwe nie mają związku z uczniami danej szkoły, lecz wymagają kontaktu szkoły z odpowiednimi służbami.

1. W pierwszej kolejności należy zabezpieczyć dowody w formie elektronicznej (pliki z treściami niedozwolonymi, zapisy rozmów w komunikatorach, e-maile, zrzuty ekranu), znalezione w Internecie lub w komputerze dziecka.

2. Zabezpieczenie dowodów jest zadaniem rodziców lub opiekunów prawnych dziecka, w czynnościach tych może wspomagać ich przedstawiciel szkoły posiadający odpowiednie kompetencje techniczne.
3. W przypadku sytuacji (2) należy rozważyć zgłoszenie incydentu na Policję.
4. Konieczne jest poinformowanie wszystkich rodziców lub opiekunów uczniów uczestniczących w zdarzeniu o sytuacji i roli ich dzieci.
5. W przypadku udostępniania w Internecie (szerowania - dzielenia się) treści opisanych wcześniej jako szkodliwych/ niedozwolonych/nielegalnych i niebezpiecznych dla zdrowia przez ucznia należy przeprowadzić z nim rozmowę na temat jego postępowania i w jej trakcie uzmysłwić mu szkodliwość prowadzonych przez niego działań.
6. W przypadku upowszechniania przez sprawców treści nielegalnych (np. pornografii dziecięcej) należy złożyć zawiadomienie o zdarzeniu na Policję. Dzieci - ofiary i świadków zdarzenia należy od pierwszego etapu interwencji - otoczyć opieką psychologiczno-pedagogiczną.
7. Rozmowa z dzieckiem powinna się odbywać w warunkach jego komfortu psychicznego, z poszanowaniem poufności i podmiotowości ucznia ze względu na fakt, iż kontakt z treściami nielegalnymi może mieć bardzo szkodliwy wpływ na jego psychikę. W jej trakcie należy ustalić okoliczności uzyskania przez ofiarę dostępu do ww. treści. Należy koniecznie powiadomić ich rodziców lub opiekunów prawnych o zdarzeniu i uzgodnić z nimi podejmowane działania i formy wsparcia dziecka.
8. Działania szkoły w takich przypadkach powinna cechować poufność i empatia w kontaktach z wszystkimi uczestnikami zdarzenia oraz udzielającymi wsparcia.
9. W przypadku, gdy informacja na temat zdarzenia dotrze do środowiska rówieśniczego ofiary w klasie, czy szkole, wskazane jest podjęcie działań edukacyjnych i wychowawczych.
10. W przypadku naruszenia prawa np. rozpowszechniania materiałów pornograficznych z udziałem nieletniego lub prób uwiedzenia małoletniego w wieku

do 15 lat przez osobę dorosłą należy w porozumieniu z rodzicami dziecka - niezwłocznie powiadomić Policję

11. Kontakt z treściami szkodliwymi lub niebezpiecznymi może wywołać potrzebę skorzystania przez ofiarę ze specjalistycznej opieki psychologicznej. Decyzja o takim kontakcie i skierowaniu na terapię musi zostać podjęta w porozumieniu z rodzicami/opiekunami prawnymi dziecka.

3.12. Procedura postępowania w przypadku złamania przez ucznia zakazu korzystania w czasie zajęć lekcyjnych z telefonu komórkowego, dyktafonu, aparatu fotograficznego lub innego urządzenia służącego do rejestrowania dźwięku i obrazu.

Nauczyciel ma prawo zareagować w przypadku, gdy bez jego zgody na zajęciach lekcyjnych uczeń korzysta z telefonu komórkowego, bądź innego urządzenia służącego do rejestrowania dźwięku i obrazu.

1. W przypadku, gdy nauczyciel podejrzewa, że w/w sprzęt został wykorzystany do zarejestrowania dźwięku lub obrazu na zajęciach ma prawo żądać od ucznia ujawnienia nagrania i przekazania mu sprzętu użytego do rejestracji (powiadamia o zdarzeniu wychowawcę i pedagoga szkolnego).
2. W przypadku, gdy uczeń odmawia udostępnienia sprzętu o zdarzeniu informuje się przedstawiciela dyrekcji.
3. Wychowawca obligatoryjnie informuje rodziców/prawnych opiekunów o zdarzeniu w sytuacji gdy sprzęt został zdeponowany w szkole.
4. W przypadku zdeponowania sprzętu rodzic odbiera go za potwierdzeniem w sekretariacie szkoły (zdeponowany sprzęt powinien być wyłączony).
5. Uczeń otrzymuje karę zgodnie ze Statutem szkoły.

Nauczyciel nie ma prawa wbrew woli ucznia odebrać mu telefon, bądź innego urządzenia służącego do rejestrowania dźwięku i obrazu. Sprzęt ten musi być przez ucznia przekazany dobrowolnie.

3.13. Procedura postępowania w przypadku stwierdzenia, że uczeń palił papierosy na terenie szkoły.

1. Nauczyciel informuje o tym fakcie wychowawcę klasy.
2. Wychowawca klasy nakłada na ucznia karę zgodnie ze Statutem szkoły.
3. Pedagog szkolny przeprowadza z uczniem rozmowę interwencyjną.

3.14. Procedura przekazywania- obiegu opinii/orzeczeń wydanych przez poradnię psychologiczno-pedagogicznie i inne podmioty.

1. Wyniki badań zawarte w opiniach/orzeczeniach są objęte ochroną danych osobowych i tylko rodzic ma prawo podjąć decyzję o ich ujawnieniu w szkole.
2. Jeżeli rodzic nie zechce ujawnić opinii/orzeczenia szkoła nie ma prawa nalegać na zmianę decyzji. Wobec ucznia nadal będą stosowane takie same wymagania, jak wobec pozostałych, nawet jeżeli wyniki badań sugerowałyby dostosowanie wymagań edukacyjnych.
3. W przypadku, gdy rodzic wyraża zgodę na udostępnienie wyników badań szkole, opinia/orzeczenie w pierwszej kolejności trafia do sekretariatu szkoły, który prowadzi centralny rejestr opinii/orzeczeń.
4. Sekretariat przekazuje opinie/orzeczenie v-ce dyrektorowi szkoły, który dalej przekazuje pedagogowi szkolnemu, pedagog - wychowawcy klasy.
5. Wychowawca klasy zakłada teczkę ucznia i opracowuje zakres pomocy psychologiczno- pedagogicznej. Skompletowaną teczkę wychowawca składa u pedagoga szkolnego.
6. Teczka ucznia objętego pomocą psychologiczno- pedagogiczną przechowywana jest w gabinecie pedagoga szkolnego.

3.15. Procedura opracowywania opinii szkolnej ucznia ZSR-B

1. Opinię sporządza się na pisemny wniosek rodzica/opiekuna prawnego lub instytucji.
2. Wniosek jest przekazywany do sekretariatu szkoły. Sekretariat informuje wychowawcę i pedagoga szkolnego o złożonym wniosku.
3. Opinię szkolną ucznia pisze wychowawca klasy w porozumieniu z nauczycielami
4. prowadzącymi zajęcia edukacyjne i z zakresu pomocy psychologiczno - pedagogicznej.
5. W wyznaczonym terminie wychowawca przesyła opinię na skrzynkę mailową pedagoga szkolnego.
6. Pedagog szkolny uzupełnia opinię o elementy dotyczące zakresu pracy pedagoga, a następnie niezwłocznie przekazuje opinię dyrektorowi szkoły.
7. Zagadnienia, które winny znaleźć się w opinii oraz wzór formularza znajduje się w załączniku.

3.16. Procedura dotycząca działań dokumentujących pracę z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

1. Sekretariat szkoły wydaje pedagogom kserokopie opinii i orzeczenia ucznia.
2. Pedagog szkolny posiada wykaz uczniów posiadających opinie i orzeczenia.
3. Wychowawca klasy zakłada teczkę dla ucznia posiadającego opinie, orzeczenie, w której składa dokumenty ucznia związane z udzielaniem mu pomocy psychologiczno- pedagogicznej.
4. Jeżeli uczeń otrzymuje zalecenia do dostosowania wymagań edukacyjnych, każdy z nauczycieli uczących jest zobowiązany do realizowania zaleceń zawartych w dokumentacji oraz udzielania pomocy psychologiczno - pedagogicznej w bieżącej pracy z uczniem- zalecenia dla nauczycieli znajdują się w-e dzienniku, zakładka „specjalne potrzeby”.

5. Wobec uczniów, którym poradnia psychologiczno-pedagogiczna zaleciła dostosowanie wymagań edukacyjnych ze względu na specyficzne trudności w nauce szkoła ma obowiązek w ramach posiadanych środków zapewnić zajęcia pomocowe.
6. Uczniowie o specjalnych potrzebach edukacyjnych zostają objęci pomocą psychologiczno-pedagogiczną podczas bieżącej pracy z uczniem na wszystkich zajęciach szkolnych.
7. Rodzice ucznia podpisują informację o formach pomocy psychologiczno-pedagogicznej zalecanych i ustalonych przez dyrektora, której wyrażają zgodę lub jej brak na uczestnictwo ucznia w zajęciach.
8. Uczeń ma obowiązek w sposób regularny uczestniczyć w zajęciach pomocowych, na które rodzice wyrazili zgodę.
9. Uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego zostają objęci zajęciami rewalidacyjnymi.
10. Uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania zostają objęci tą formą pomocy po złożeniu wniosku w sekretariacie szkoły.

3.17. Procedura postępowania nauczycieli w sytuacji ujawnienia w szkole zjawiska cyberprzemocy.

Cyberprzemoc to przemoc z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych, głównie Internetu oraz telefonów komórkowych. Podstawowe formy zjawiska to nękanie, straszenie, szantażowanie z użyciem sieci, publikowanie lub rozsyłanie ośmieszających, kompromitujących informacji, zdjęć, filmów z użyciem sieci oraz podszywanie się w sieci pod kogoś wbrew jego woli. Do działań określanых mianem cyberprzemocy wykorzystywane są głównie: poczta elektroniczna, czaty, komunikatory, strony internetowe, blogi, serwisy społecznościowe, grupy dyskusyjne, serwisy SMS i MMS.

W przypadku, gdy zostaje w szkole zgłoszony przypadek cyberprzemocy, **który miał miejsce na terenie szkoły należy podjąć następujące działania:**

I. Przyjęcie zgłoszenia:

1. Przypadek cyberprzemocy może zostać ujawniony przez ofiarę, świadka (np. innego ucznia, nauczyciela, rodzica) lub osobę bliską ofierze (np. rodzice, rodzeństwo, przyjaciele).
2. W każdym przypadku należy ze spokojem wysłuchać osoby zgłaszającej i okazać jej wsparcie.
3. Jeśli zgłaszającym jest ofiara cyberprzemocy, podejmując działania przede wszystkim należy okazać wsparcie, z zachowaniem jej podmiotowości i poszanowaniem jej uczuć. Potwierdzić, że ujawnienie przemocy jest dobrą decyzją.
4. Taką rozmowę należy przeprowadzić w miejscu bezpiecznym, zapewniającym ofierze intymność.

II. Ustalić okoliczności zdarzenia

1. W każdej sytuacji w trakcie ustalania okoliczności trzeba ustalić charakter zdarzenia (rozmiar i rangę szkody, jednorazowość / powtarzalność, czy zdarzenie miała miejsce na terenie szkoły). Trzeba dokonać oceny, czy zdarzenie wyczerpuje znamiona cyberprzemocy.
  2. Jeśli wiedzę o zajściu posiada nauczyciel nie będący wychowawcą, powinien przekazać informację wychowawcy klasy, który informuje o fakcie pedagoga szkolnego/psychologa szkolnego i dyrektora.
  3. Pedagog szkolny i dyrektor wspólnie z wychowawcą powinni dokonać analizy zdarzenia i zaplanować dalsze postępowanie.
  4. Do zadań szkoły należy także ustalenie okoliczności zdarzenia i ewentualnych świadków.
  5. Na etapie zabezpieczania dowodów i ustalania tożsamości sprawcy cyberprzemocy w procedurze interwencyjnej bierze udział nauczyciel informatyki.
- ## III. Zabezpieczyć dowody

1. Wszelkie dowody cyberprzemocy powinny zostać zabezpieczone. Należy zanotować datę i czas otrzymania materiału, treść wiadomości oraz, jeśli to możliwe,

dane nadawcy (nazwę użytkownika, adres e-mail, numer telefonu komórkowego itp.) lub adres strony www, na której pojawiły się szkodliwe treści czy profil.

2. Sprawdzić czy ofiara cyberprzemocy potrafi wskazać sprawcę bądź przynajmniej ma przypuszczenie, kto może nim być. 3. Jeśli ustalenie sprawcy nie jest możliwe, a w ocenie kadry pedagogicznej jest to konieczne, należy skontaktować się z Policją. Bezwzględnie należy zgłosić rozpowszechnianie nagich zdjęć osób poniżej 18 roku życia (art. 202 par. 3 KK).

IV. Działania wobec sprawcy cyberprzemocy.

1. Gdy sprawca cyberprzemocy jest znany i jest on uczniem szkoły, pedagog szkolny w obecności dyrektora/wicedyrektora powinien podjąć dalsze działania:

- Przeprowadzić rozmowę z uczniem-sprawcą przemocy o jego zachowaniu. Rozmowa ta ma służyć próbie rozwiązania sytuacji konfliktowej (w tym sposób zadośćuczynienia ofiarom cyberprzemocy)
- Powiadomić rodziców sprawcy i omówić z nimi zachowania dziecka.
- Cyberprzemoc podlega sankcjom określonym w wewnętrznych przepisach szkoły dotyczących przemocy (m. in. w statucie, kontrakcie, regulaminie). Szkoła może tu stosować konsekwencje przewidziane dla sytuacji tradycyjnej przemocy.

V. Działania wobec ofiary cyberprzemocy

- ✓ Udzielić wsparcie psychologiczno-pedagogiczne.
- ✓ Uczeń będący ofiarą cyberprzemocy otrzymuje poradę, jak ma się zachować, aby zapewnić sobie poczucie bezpieczeństwa i nie doprowadzić do eskalacji prześladowania.
- ✓ Po zakończeniu interwencji należy monitorować sytuację ucznia sprawdzając, czy nie są wobec niego podejmowane dalsze działania przemocowe bądź odwetowe ze strony sprawcy.
- ✓ Rodzice dziecka będącego ofiarą cyberprzemocy zostają poinformowani o sytuacji i otrzymują wsparcie i pomoc ze strony szkoły. W rozmowie z nimi pedagog/psycholog lub wychowawca przedstawiają kroki, jakie zostały podjęte

w celu wyjaśnienia zajścia oraz zapewnienia bezpieczeństwa poszkodowanemu uczniowi, a także, jeśli to wskazane, zaproponować rodzicom i dziecku pomoc specjalisty (psychologa, pedagoga).

VI. Sporządzić dokumentację z zajścia

✓ Pedagog szkolny/psycholog szkolny/wychowawca zobowiązany jest do sporządzenia notatki służbowej z rozmów ze sprawcą, poszkodowanym, ich rodzicami oraz świadkami zdarzenia. Dokument powinien zawierać datę i miejsce rozmowy, personalia osób biorących w niej udział i opis ustalonego przebiegu wydarzeń.

✓ Jeśli zostały zabezpieczone dowody cyberprzemocy, należy je również włączyć do dokumentacji pedagogicznej (wydruki, opis itp.)

✓ Dyrektor szkoły pisemnie powiadamia sąd rodzinny o sprawie w sytuacji gdy:

- rodzice sprawcy cyberprzemocy odmawiają współpracy lub nie stawiają się do szkoły, a uczeń nie zaniechał dotychczasowego postępowania lub gdy do szkoły napływają informacje o innych przejawach demoralizacji dziecka;
- gdy szkoła wykorzysta wszystkie dostępne jej środki wychowawcze (rozmowa z rodzicami, konsekwencje regulaminowe wobec ucznia, spotkania z pedagogiem itp.), a ich zastosowanie nie przynosi pożądanych rezultatów.
- poważne przypadki cyberprzemocy przebiegające z naruszeniem prawa (np. groźby karalne, propozycje seksualne, publikowanie nielegalnych treści itp.) zostają przez dyrektora szkoły bezwzględnie zgłoszone na policję.
- procedura jest wdrażana w życie w momencie oficjalnego zgłoszenia zjawiska cyberprzemocy przez jej ofiarę /w przypadku osób pełnoletnich/ lub rodzica
- jeżeli przypadek cyberprzemocy wydarzył się poza szkołą i godzinami jej funkcjonowania sytuację taką rodzic poszkodowanego zgłasza samodzielnie na policję.

3.18. Procedura dotycząca uczniów, których rodzice wyjeżdżają

poza granice kraju.

1. Rodzic/opiekun prawny zobowiązany jest zawiadomić szkołę o swoim długoterminowym wyjeździe za granicę.
2. Rodzic/opiekun prawny powinien zostawić do dyspozycji szkoły swój nowy adres i numer telefonu.
3. Rodzic/opiekun prawny zobowiązany jest przedstawić pełnomocnictwo sądowe dla osoby, pod opieką której pozostawiają syna/córkę. W momencie kiedy rodzice wyjeżdżają za granicę powinni uregulować sytuację prawną dziecka pozostającego w kraju poprzez złożenie przez rodzica zanim wyjedzie z kraju wniosku do sądu o przeniesienie na czas wyjazdu opieki prawnej nad dzieckiem na wskazaną osobę pełnoletnią.
4. Rodzic/opiekun prawny jest zobowiązany przyprowadzić tę osobę do wychowawcy i wspólnie z nim określić formę kontaktu i wzajemne oczekiwania.

3.19. Procedura postępowania w przypadku przyjścia do szkoły ucznia z urazami wskazującymi na przemoc fizyczną w domu.

1. Jeżeli nauczyciel zauważy lub uczeń zgłosi mu po przyjściu do szkoły urazy (złamania, stłuczenia, zasinienia, zranienia itp.) stwarzające podejrzenie, że powstały one w czasie pobytu ucznia w domu, postępuje w następujący sposób:
  - a. zapewnia uczniowi bezpieczne warunki, opiekę i wsparcie osoby dorosłej,
  - b. powiadamia wychowawcę ucznia, pedagoga szkolnego i dyrektora szkoły o podejrzeniu wystąpienia przemocy wobec ucznia,
  - c. wspólnie z wychowawcą, pedagogiem szkolnym i dyrektorem wysłuchuje relacji ucznia,

- d. wspólnie oceniają stan ucznia i ewentualnie udzielają mu niezbędnej pomocy lub wzywają pomoc medyczną,
  - e. powiadamia policję i w razie potrzeby uczestniczy w niezbędnych czynnościach (ew. obdukcja, rozmowa z uczniem, przewiezienie do pogotowia opiekuńczego), nauczyciela może zastąpić wychowawca ucznia
  - f. powiadamia rodziców (opiekunów) ucznia o zaistniałej sytuacji, o ile to nie oni są osobami stosującymi przemoc.
2. Całe zdarzenie nauczyciel dokumentuje, sporządzając możliwie dokładną notatkę z ustaleń wraz ze swoimi spostrzeżeniami i przekazuje dyrektorowi szkoły.
  3. Pedagog szkolny wraz z wychowawcą klasy przygotowują wniosek o wgląd w sytuację rodzinną dziecka do sądu rodzinnego.
  4. Podobny tryb postępowania obowiązuje również w sytuacji, gdy uczeń zgłasza, iż doświadczył w domu innego rodzaju przemocy i odmawia powrotu do domu lub informuje nauczyciela, że rodzice (opiekunowie) są pod wpływem alkoholu i nie mogą wykonywać czynności opiekuńczych wobec ucznia.

3.20. Procedura postępowania w sprawie uruchomienia procedury „Niebieskiej Karty”.

Na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011r. w sprawie procedury „Niebieskiej Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska karta” (Dz.U. z 2011 r . nr 209 poz . 1245) .

1. Obowiązkiem pracownika Szkoły, który podejrzewa, że ma do czynienia z osobą dotkniętą przemocą w rodzinie jest poinformowanie o tym fakcie wychowawcy klasy i pedagoga szkolnego. Wychowawca klasy i pedagog zobowiązani są do uruchomienia procedury podejmującej działania interwencyjne w celu zapewnienia bezpieczeństwa osobie pokrzywdzonej i wypełnienia formularza „Niebieska Karta” część A.

2. Rozmowę z osobą, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, przeprowadza się w warunkach gwarantujących swobodę wypowiedzi

i poszanowanie godności tej osoby oraz zapewniających jej bezpieczeństwo.

3. W przypadku podejrzenia stosowania przemocy w rodzinie wobec dziecka, czynności podejmowane i realizowane w ramach procedury, przeprowadza się w obecności rodzica, opiekuna prawnego lub faktycznego, uczeń pełnoletni może uczestniczyć w spotkaniu bez opiekuna.

4. Osoba, która jest podejrzana o stosowanie przemocy wobec dziecka nie uczestniczy w spotkaniu.

5. Jeżeli osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie wobec dziecka, są jego rodzice, opiekunowie prawni lub faktyczni, działania z udziałem dziecka przeprowadza się w obecności pełnoletniej osoby najbliższej (rodzeństwo, dziadkowie).

6. Działania z udziałem dziecka, co do którego istnieje podejrzenie, że jest dotknięte przemocą w rodzinie, powinny być prowadzone w miarę możliwości w obecności pedagoga.

7. Po wypełnieniu formularza „Niebieska Karta -A” osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, przekazuje się formularz „Niebieska Karta -B”

8. Jeżeli osobą, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, jest dziecko, formularz „Niebieska Karta -B” -przekazuje się rodzicowi, opiekunowi prawnemu lub faktycznemu albo osobie, która zgłosiła podejrzenie przemocy w rodzinie.⁹⁴

9. Formularza „Niebieska Karta - B” – nie przekazuje się osobie, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie.

10. Dyrektor przekazuje wypełniony formularz „Niebieska Karta - A” do Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego działającego przy Miejskim

Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lesznie nie później niż w terminie 7 dni od dnia wszczęcia procedury.

11. Kopię wypełnionego formularza „Niebieska karta – A” pozostawia się w szkole.
12. Rodzicom, opiekunom prawnym udzielane są porady, gdzie mogą otrzymać wsparcie, świadczone przez instytucje i podmioty w zakresie specjalistycznej pomocy na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

3.21. Procedura postępowania w przypadku zachowań samobójczych lub samobójstwa ucznia.

1. Każdy pracownik szkoły ma obowiązek zareagowania na jakikolwiek sygnał o ryzyku zachowania autodestrukcyjnego u ucznia. W przypadku zaobserwowania lub uzyskania informacji, że uczeń planuje podjąć próbę samobójczą, każdy pracownik powinien niezwłocznie poinformować o tym przedstawiciela dyrekcji szkoły.

Postępowanie w przypadku stwierdzenia występowania u ucznia czynników wskazujących na ryzyko zachowań samobójczych.

O wysokim ryzyku zachowań samobójczych świadczyć może wystąpienie przynajmniej jednego z poniższych czynników:

- Mówienie o poczuciu beznadziejności, bezradności, braku nadziei. Mówienie wprost lub bezpośrednio o samobójstwie, pisanie listów pożegnalnych lub testamentu.
- Pozbywanie się osobistych i cennych dla ucznia przedmiotów.
- Unikanie kontaktów z bliskimi kolegami, izolacja, zamykanie się w sobie.
- Zaniechanie zajęć, które dotychczas sprawiały uczniowi przyjemność.
- Przejawianie dużych zmian charakteru, nastroju, występowanie nietypowych zachowań.
- Przejawianie innych zachowań ryzykownych: okaleczanie się, zażywanie narkotyków, spożywanie alkoholu.
- Przejawianie zainteresowania tematyką śmierci, umierania itp.

- Podejmowanie w przeszłości prób samobójczych
- Fascynacja znanymi osobami (np. gwiazdami popkultury), które popełniły samobójstwo.

2. Po zdiagnozowaniu sytuacji zagrożenia, wychowawca, pedagog szkolny podejmują odpowiednie działania interwencyjne:

- Jednoznacznie ustalają, które z w/w przesłanek występują u danego ucznia.
- Przeprowadzają analizę sytuacji szkolnej i rodzinnej ucznia, w celu ustalenia przyczyn zmian w zachowaniu kontaktują się z rodzicami ucznia.
- Przekazują informację o zagrożeniu rodzicom i dyrektorowi szkoły (notatka).
- Ustalają z rodzicami zasady wzajemnych kontaktów, proponują pomoc psychoterapeutyczną na terenie szkoły lub poza nią.

Postępowanie w przypadku powzięcia informacji, że uczeń zamierza popełnić samobójstwo (informacja od samego ucznia, kolegów, rodziny, osób postronnych)

1. Po zdiagnozowaniu sytuacji zagrożenia wychowawca, pedagog szkolny oraz dyrektor szkoły podejmują następujące działania:

- Nie pozostawiają ucznia samego, próbują przeprowadzić go w ustronne, bezpieczne miejsce.
- Informują o zaistniałej informacji i zagrożeniu rodziców.
- Przekazują dziecko pod opiekę rodziców (prawnych opiekunów) lub jeżeli przyczyną zagrożenia jest sytuacja domowa ucznia odpowiednim instytucjom (np. policji).

Postępowanie w przypadku powzięcia informacji, że uczeń podjął próbę samobójczą

1. Po powzięciu informacji, że uczeń podjął próbę samobójczą dyrektor szkoły, wychowawca, pedagog szkolny podejmują następujące działania:

- a. Jeśli próba samobójcza ma miejsce w szkole, wychowawca, (nauczyciel,

- pracownik) powiadamia o tym fakcie dyrektora szkoły a ten rodziców/opiekunów prawnych, niezwłocznie wzywa pogotowie ratunkowe oraz policję.
- b. Dyrektor szkoły, pedagog szkolny oraz wychowawca dokonują oceny sytuacji i przeprowadzają rozmowę wspierającą z uczniem i rodzicami oraz przekazują informacje dotyczące pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
  - c. Jeśli próba samobójcza ma miejsce w domu, a rodzic poinformował o zajściu szkołę, dyrektor szkoły, pedagog, psycholog szkolny przekazuje rodzicom informacje dotyczące pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
  - d. O próbie samobójczej dyrektor informuje Radę Pedagogiczną pod rygorem tajemnicy w celu podjęcia wspólnych działań oraz obserwacji zachowania ucznia po jego powrocie do szkoły przez wszystkich nauczycieli.
  - e. Pedagog szkolny planuje dalsze działania mające na celu zapewnienie uczniowi bezpieczeństwa w szkole, atmosfery życzliwości i wsparcia oraz przekazują rodzicom informacje o możliwościach uzyskania pomocy psychologiczno -pedagogicznej poza szkołą.
  - f. W przypadku śmierci ucznia w wyniku samobójstwa dyrektor szkoły informuje organ prowadzący i nadzorujący szkołę o zaistniałej sytuacji Pedagog szkolny oraz wychowawcy udzielają pomocy psychologiczno-pedagogicznej innym uczniom szkoły.

Postępowanie w przypadku dokonania przez ucznia samobójstwa

- a. Zebranie wstępnych informacji o okolicznościach zdarzenia i przekazanie ich dyrektorowi szkoły.
- b. Zawiadomienie organu prowadzącego i nadzorującego szkołę przez dyrektora szkoły.
- c. Zebranie Zespołu Kryzysowego i wspólne podjęcie dalszych działań.
- d. Poinformowanie nauczycieli o zdarzeniu na Radzie Pedagogicznej.
- e. Poinformowanie uczniów na forum klasy przez wychowawców.
- f. Stworzenie uczniom możliwości uczestniczenia w ceremoniach pogrzebowych.
- g. Udzielanie wsparcia uczniom.

- h. Unikanie umedialniania problemu.
- i. Unikanie poczucia nadmiernej odpowiedzialności za zdarzenie.

3.22. Procedura postępowania na wypadek wystąpienia przypadków rozpowszechniania pornografii w szkole przez ucznia.

1. W przypadku powzięcia przez nauczyciela/rodzica lub inną osobę informacji o rozpowszechnianiu przez ucznia pornografii w Internecie, w szkole należy bezzwłocznie powiadomić dyrektora szkoły oraz administratora sieci o zaistniałym zdarzeniu
2. W przypadku, gdy uczeń przekazuje informację o osobach, które pokazywały materiały pornograficzne, konieczne jest zapewnienie anonimowości w celu uniknięcia ewentualnych konsekwencji, które mogą być związane z przemocą skierowaną wobec tego ucznia przez sprawców zdarzenia.
3. Dyrektor szkoły winien przekazać informację o stwierdzonym zagrożeniu pracownikom szkoły.
4. Wychowawca klasy i pedagog szkolny winien podjąć działania profilaktyczne wśród uczniów w celu wskazania zagrożeń, jakie niesie za sobą upublicznianie materiałów o charakterze pornograficznym oraz wskazania możliwych konsekwencji tego typu działań
5. Dyrektor winien wezwać do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia, który rozpowszechniał materiały pornograficzne.
6. Wychowawca lub pedagog/psycholog szkolny winien przeprowadzić rozmowę z rodzicami/prawnymi opiekunami ucznia sprawcy na temat zdarzenia

3.23. Procedura udzielania pomocy przedmedycznej i lekarskiej.

1. Szkoła zapewnia uczniom możliwość korzystania z gabinetu medycznego (profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej) codziennie w godzinach od 8.00-15.00.

2. W przypadku nagłego pogorszenia się stanu zdrowia ucznia wzywane jest pogotowie ratunkowe. Równocześnie o zdarzeniu informowani są rodzice.
3. Każde podanie leków przez pielęgniarkę w szkole (w szczególnie uzasadnionych przypadkach) powinno odbywać się na pisemną zgodę jego rodziców. Rodzice powinni przedstawić zaświadczenie lekarskie określające: nazwę leku, dawkę, częstotliwość podawania i okres leczenia.
4. W szkole nie można poddawać uczniów żadnym zabiegom lekarskim (nie dotyczy to udzielania pomocy w nagłych wypadkach).
5. W przypadku zachorowania ucznia na terenie szkoły należy powiadomić o tym rodziców, którzy mają obowiązek odebrać dziecko ze szkoły i zapewnić mu opiekę medyczną.
6. W innych uzasadnionych przypadkach (losowych, zagrożenia życia ucznia) szkoła wzywa karetkę pogotowia i powiadamia rodziców. Uczeń zostaje powierzony lekarzowi z karetki pogotowia w celu sprawowania opieki lekarskiej i do czasu pojawiania się rodziców (opiekunów prawnych) towarzyszy mu nauczyciel lub dyrektor szkoły.

3.24. Procedura postępowania w przypadku wystąpienia ataku padaczki u ucznia.

1. Zachować spokój – napad mija po 2-3 minutach.
2. Zapewnić uczniowi bezpieczne miejsce i spokój – gdy jest niespokojny, pobudzony – próbować łagodnie go uspokajać.
3. Być przy uczniu w czasie napadu pilnując, aby nie doznał obrażeń – gdy chory upadnie, należy delikatnie podtrzymać mu głowę, aby w czasie drgawek nie doszło do jej mechanicznych urazów.
4. Ułożyć ucznia na boku w tzw. Pozycji bezpiecznej – uniknie się wówczas zakrzuszenia lub zadławienia się chorego. Ślina i piana na ustach jest normalnym objawem napadu i powinna mieć drogę odpływu.
5. Poluzować uczniowi kołnierzyk koszuli, rozpiąć guzik pod szyją.
6. Pamiętać, by nie przyciskać chorego mocno do podłoża.

7. Nie wciskać choremu nic twardego między zęby.
8. Poinformować dyrektora szkoły lub osobę, która go zastępuje o zaistniałej sytuacji.
9. Powiadomić pogotowie ratunkowe, gdy napad się przedłuża i trwa ponad 7 minut.
10. Pomagając uczniowi mającemu napad padaczkowy, należy pamiętać o tym, żeby:
  - nie przenosić go, nie podnosić i nie szarpać;
  - nie próbować go „cucić” polewając wodą czy bijąc po twarzy;
  - nie wkładać mu niczego do ust – rozwieranie ust może spowodować obrażenia jamy ustnej;
  - nie próbować stosować sztucznego oddychania – na początku dużego napadu padaczkowego dziecko może przez pewien czas nie oddychać nawet do 30 sekund;
  - nie używać wobec niego siły – dziecko ma podczas napadu zawężoną lub zniesioną świadomość, może źle zrozumieć intencje i zareagować na nie agresją.

3.25. Procedura udzielania pomocy uczennicy będącej w ciąży.

1. Szkoła jest zobowiązana do:
  - udzielenia uczennicy w ciąży urlopu oraz innej pomocy niezbędnej do ukończenia przez nią edukacji, w miarę możliwości nie powodując opóźnień w zaliczaniu przedmiotów;
  - wyznaczenia dodatkowego terminu egzaminu, dogodnego dla uczennicy w okresie nie dłuższym niż 6 miesięcy, jeżeli ciąża, poród lub połóg powodują niemożliwość zaliczenia w terminie egzaminów ważnych dla ciągłości nauki.
2. Formy pomocy dla uczennicy w ciąży
  - przyznanie indywidualnego nauczania – po przedłożeniu orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania
    - udzielenie pomocy psychologiczno-pedagogicznej – zgodnie z rozporządzeniem dot. udzielania pomocy w szkole
3. Wybór formy udzielanej pomocy jest uzależniony od indywidualnej sytuacji i potrzeb uczennicy.

4. Zgodnie z przepisami kodeksu rodzinnego i opiekuńczego dziecko pozostaje aż do pełnoletności pod władzą rodzicielską. Jeżeli żadnemu z rodziców nie przysługuje władza rodzicielska albo, jeśli rodzice są nieznani, sąd ustanawia dla dziecka opiekuna prawnego. W związku z powyższym, na wszystkie podejmowane działania muszą wyrazić zgodę rodzice/prawni opiekunowie uczennicy.
5. Nauczyciel, który dowiedział się, że uczennica jest w ciąży niezwłocznie informuje o tym wychowawcę klasy i dyrektora szkoły.
6. Wychowawca klasy, pedagog szkolny i dyrektor szkoły spotykają się, aby zebrać więcej informacji o uczennicy oraz o jej sytuacji rodzinnej.
7. Wychowawca i/lub pedagog szkolny przeprowadza rozmowę z uczennicą, starając się ustalić, czy rodzice już wiedzą o ciąży oraz czy ciąża nie jest wynikiem przestępstwa (gwałtu).
8. Wychowawca klasy, pedagog szkolny i dyrektor szkoły ustalają formy pomocy, jakie zaproponują uczennicy oraz szczegóły dotyczące sposobu przeprowadzenia rozmowy z uczennicą i jej rodzicami/prawnymi opiekunami.
9. W sytuacji, gdy rodzice/opiekunowie prawni nie wiedzą jeszcze o ciąży i uczennica boi się im o tym powiedzieć, może prosić o pośredniczenie w poinformowaniu ich o swojej sytuacji. Wychowawca w porozumieniu z pedagogiem szkolnym podejmują stosowne działania z zachowaniem szczególnej ostrożności i dyskrecji.
10. Wychowawca w obecności pedagoga szkolnego i dyrektora szkoły informuje uczennicę i jej rodziców/opiekunów prawnych o możliwych formach pomocy ze strony szkoły. Wyjaśnia szczegółowo warunki i zasady korzystania z każdej z przedstawionych form pomocy. Odpowiada na pytania i wątpliwości.
11. Uczennica z rodzicami/opiekunami prawnymi podejmują – w ustalonym terminie – decyzję w sprawie form pomocy, z których chcieliby skorzystać. O podjętej decyzji informują pedagoga/psychologa szkolnego i dyrektora.
12. Rodzice/opiekunowie prawni uczennicy podejmują działania niezbędne do przyznania uczennicy nauczania indywidualnego. Pedagog szkolny

współpracuje z poradnią psychologiczno-pedagogiczną celem zapewnienia uczennicy wszelkich niezbędnych form pomocy.

13. W czasie pobytu w szkole uczennica w razie konieczności pozostaje pod opieką pielęgniarki/higienistki szkolnej.
14. Dyrektor szkoły udziela uczennicy urlopu, jeżeli jej rodzice/opiekunowie prawni wystąpili z pisemnym wnioskiem do dyrektora.
15. Wychowawca klasy i pedagog szkolny uzgadniają rodzaj i sposób świadczenia uczennicy i jej rodzinie pomocy i wsparcia (materialnego, psychologicznego, organizacyjnego).
16. Jeżeli uczennica zdecyduje się realizować zajęcia z zespołem klasowym lub poinformować klasę o swoim stanie - wychowawca, pedagog podejmują działania kształtujące pozytywne postawy rówieśników (np. spotkania ze specjalistami, warsztaty kształtujące postawy empatii i tolerancji).
17. Dyrektor informuje radę pedagogiczną o ciąży uczennicy oraz o uzgodnionym sposobie postępowania. Przypomina o potrzebie zachowania dyskrecji oraz o tym, że nauczyciele są zobowiązani do nie ujawniania spraw poruszanych na zebraniu rady pedagogicznej, które mogą naruszać dobra osobiste uczniów lub ich rodziców.
18. Wychowawca i wyznaczenie nauczyciele wdrażają uzgodniony sposób realizacji przez uczennicę obowiązku nauki.
19. Uczennica może być zwolniona z zajęć wychowania fizycznego na podstawie opinii wydanej przez lekarza oraz na czas określony w tej opinii.
20. Jeśli istnieje uzasadnione podejrzenie lub pewność, że ciąża uczennicy jest wynikiem przestępstwa z art. 197 - 201 kodeksu karnego, to dyrektor szkoły zawiadamia prokuratora lub policji. Jeśli w ciąży jest uczennica w wieku poniżej 15 lat - zawsze mamy do czynienia z przestępstwem.
21. Jeśli istnieją okoliczności świadczące o demoralizacji nieletniej uczennicy (np. uprawianie nierzędu) lub że czy karalny z art. 197 - 201 kk popełnił nieletni, dyrektor szkoły zawiadamia o tym sąd rodzinny lub policję.

3.26. Procedura postępowania w przypadku uzyskania informacji, o przejawianiu przez uczniów zachowań niepożądanych i stwarzających zagrożenie dla innych

1. Nauczyciel przekazuje uzyskaną informację wychowawcy.
2. Wychowawca weryfikuje pozyskaną informację, w przypadku jej potwierdzenia o zdarzeniu informuje rodzica / prawnego opiekuna.
3. Jeżeli stwierdzono szkodliwość czynu rodzice ucznia/prawni opiekunowie zostają wezwani do szkoły.
4. Wychowawca wraz z Dyrektorem Szkoły w obecności rodziców przeprowadzają rozmowę interwencyjną z uczniem.
5. W sytuacji gdy Szkoła wykorzystwała wszystkie dostępne środki oddziaływań wychowawczych, a ich zastosowanie nie przynosi oczekiwanych rezultatów, Dyrektor szkoły powiadamia Sąd Rodzinny lub policję. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji tych instytucji.

3.27. Procedura postępowania z uczniem przewlekle chorym.

W sytuacji, gdy w szkole jest uczeń przewlekle chory, wychowawca klasy powinien:

1. Pozyskać od rodziców (opiekunów prawnych) ucznia szczegółowe informacje na temat jego choroby oraz wynikających z niej ograniczeń w funkcjonowaniu.
2. Zorganizować przy współudziale dyrekcji szkoły szkolenie kadry pedagogicznej i pozostałych pracowników szkoły w zakresie postępowania z chorym dzieckiem na co dzień oraz w sytuacji zaostrzenia objawów czy ataku choroby.
3. W porozumieniu z rodzicem i pielęgniarką opracować procedury postępowania w stosunku do każdego chorego ucznia, zarówno na co dzień, jak i w przypadku zaostrzenia objawów czy ataku choroby. Procedury te mogą uwzględniać m.in. przypominanie lub pomoc w przyjmowaniu leków, wykonywaniu pomiarów poziomu cukru, regularnym przyjmowaniu posiłków, sposób reagowania itp. Powinny też określać formy stałej współpracy z rodzicami (opiekunami) tego dziecka oraz zobowiązanie wszystkich pracowników placówki do bezwzględnego ich stosowania.
4. Wspólnie z nauczycielami i specjalistami zatrudnionymi w szkole dostosować formy pracy

dydaktycznej, dobór treści i metod oraz organizację nauczania do możliwości psychofizycznych tego ucznia, a także objąć go potrzebnymi formami pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

5. W przypadku nasilenia choroby u dziecka podczas pobytu w szkole dyrektor lub nauczyciel niezwłocznie informuje o zaistniałej sytuacji rodziców lub prawnych opiekunów.

Podstawy prawne procedur:

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem /Dz. U. Nr 26, poz. 226/.
2. Ustawa z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz.U. 1993 nr 17 poz. 78 z późn. zm.)
3. Ustawa z 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. 1964 nr 9, poz. 59 ze zm.).
4. Ustawa z 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz.U. 1997 nr 88, poz. 553 ze zm.)
5. Ustawa z 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz.U. 1997 nr 89, poz. 555 ze zm.).
6. Ustawa z 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. 2018, poz. 969).
7. Opracowano na podstawie publikacji: Ośrodka Rozwoju Edukacji, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Zdrowia, Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania – „One są wśród nas”.
8. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi /tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz.487/.

9. Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 29 lipca 2005 Dz.U.2020.0.2050
10. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji /Dz. U. Nr 30 poz. 179 z późn. zm./.
11. Zarządzenie Nr 590 Komendanta Głównego Policji z dnia 24 października 2003 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich.
12. Ustawa z 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r., poz. 59 ze zm.)

